

ІСТОРІЯ

DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.26.2021.269692>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЯПОНО-КОРЕЙСЬКИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН

КАН ДЕН СІК

ORCID: 0000-0002-2191-4210

Київський національний лінгвістичний університет

У статті досліджено особливості сучасних регіональних конфліктів між Японією та Кореєю. На сучасному етапі двосторонні відносини Японії та Республіки Корея вирізняються стабільністю та передбачуваністю, ще ж надто – є всі підстави говорити про їхній дружній, і навіть союзницький характер. Нині дві держави одночасно і співпрацюють у політичній площині, і конкурують в економічній сфері, вони активізували свій культурний обмін. Водночас – залишається низка неурегульованих питань історичного минулого обох країн, а, крім того, мають місце суперечності, пов'язані з островом Токто (Такасіма).

В останнє десятиліття акцент в японсько-південнокорейських відносинах виразно змістився в торгівельно-економічну сферу. Перший раунд переговорів про режим вільної торгівлі між двома країнами відбувся в грудні 2003 р. у Сеулі, а шостий і останній пройшов у Токіо (листопад 2006 р.). Небажання японської сторони цілком відкрити власний ринок стало причиною того, що перемовини зайшли у глухий кут. Уряди країн добре усвідомлюють, що укладання двосторонньої угоди про вільну торгівлю матиме далекосяжні наслідки. Злиття ринків двох країн зі схожою структурою промисловості, що розташовані у безпосередній географічній близькості одна від одної, призведе до виникнення об'єдного ринку, який об'єднає 170 млн. осіб і складатиме 17% світового валового продукту. Це нове економічне утворення зможе також стримувати економічний ріст Китаю. Крім того, об'єднання потенціалів і тісне взаємне співробітництво сприятиме. Японія та Південна Корея роблять останнім часом поступові, але впевнені кроки на зустріч одна одній. Попри вельми непросту спільну історію у першій половині XX ст. та гострі суперечності, які мали місце у другій половині XX ст., сторони намагаються дійти згоди у вирішенні наявних економічних проблем, а також шукають шляхи для кооперації зусиль у розвитку національних економік.

Ключові слова: зовнішньополітичний курс, буферна зона, стабільність, загострення ситуації, розбіжності.

The peculiarities of the current conflicts between Japan and Korea are investigated. At the present stage, bilateral relations between Japan and the Republic of Korea are distinguished by stability and predictability, and even too much – there is every reason to talk about their friendly, and even allied character. Now the two states simultaneously cooperate in the political sphere, and compete in the economic sphere, they have intensified their cultural exchange. At the same time, a number of unsettled issues of the historical past of both countries remain, and, in addition, there are contradictions related to the island of Tokto (Takashima).

In the last decade, the emphasis in Japanese-South Korean relations has clearly shifted to the trade and economic sphere. The first round of free trade negotiations between the two countries took place in December 2003 in Seoul, and the sixth and last was held in Tokyo (November 2006). The reluctance of the Japanese side to fully open its own market was the reason that the negotiations came to a standstill. Governments are well aware that the conclusion of a bilateral free trade agreement will have far-reaching consequences. The merger of the markets of the two countries with a similar structure of industry, located in direct geographic proximity to each other, will lead to the emergence of a large market that will unite 170 million tons. persons and will make up 17% of the world's gross product. This new economic entity could also deter China's economic growth. In addition, pooling potentials and close mutual cooperation will contribute. Japan and South Korea have been taking gradual but confident steps to meet each other lately. Despite the very difficult common history in the first half of XX century. and the sharp contradictions that took place in the second half of the XX century, the parties are trying to come to an agreement on solving the existing economic problems, as well as looking for ways to cooperate efforts in the development of national economies.

Key words: foreign policy course, buffer zone, stability, aggravation of the situation, disagreements.

Сьогодні з ряду причин між Республікою Корея і Японією склалися дуже складні і непрості відносини. Причинами, які послужили виникненню конфліктів, є різні тлумачення історичних фактів, територіальний спір (острів Токдо), конкуренція в економічних аспектах. Події останніх років говорять про те, що після приходу до влади в Японії уряду Сіндзо Абе, структура взаємин Республіки Кореї і Японії, яка налічує понад 65 років, зазнає краху. Для того, щоб побудувати нормальні відносини, не можна не враховувати в майбутньому об'єктивних історичних фактів минулих років та міжнародної політичної ситуації, яка розвивалася у Північно-Східній Азії, однак, у зв'язку зі переминами у ПСА відбуваються структурні зміни відносин Республіки Корея та Японії. Особливо внутрішньополітичні ситуації, як в Республіці Корея так і в Японії, посилюють розбіжності між країнами. Крім того, події останніх років між двома країнами говорять про те, що в стосунках не були створені належним чином механізми горизонтальних і рівноправних відносин¹.

Японський дослідник Кішія Дадасі у зовнішньополітичній стратегії Японії щодо Корейського півострова виділяє три фактори:

1. Яку участь приймала Японія у період холодної війни після розколу Кореї?

2. Які заходи вживала Японія для вирішення невирішених питань «Республіка Корея – Японія»?

3. Яке місце у зовнішньополітичній стратегії Японії займає корейська проблема?

Не буде перебільшенням сказати, що проблема Корейського півострова через геополітичні чинники завжди займала важливе місце у політичній стратегії Японії. Але слід підкреслити, що в різні періоди зовнішньополітичний курс Японії в залежності від міжнародної ситуації був неоднозначним. Японська дипломатія по відношенню до Корейського півострова завжди була досить складною і багатовекторною. Так, у період правління уряду К. Танакі чітко проявлялася тенденція розвитку відносин з обома корейськими сторонами. Хоча до того Японія підтримувала тільки Республіку Корея. Японія вважає, що для забезпечення власної безпеки необхідно підтримувати добросусідські відносини як з Республікою Корея, так і з КНДР².

Японська дипломатія по відношенню до Корейського півострова і сьогодні містить багато «невдомих»:

1. Як будувати відносини з Південною Кореєю, яка є також як і Японія союзником США, в умовах посилення конкуренції?

2. Як будувати відносини з Північною Кореєю, яка є союзником Китаю?

Сьогодні поки перспективи відносин Японії з двома корейськими державами туманні. В умовах ускладнення міжнародної ситуації в Північно-Східній Азії, пов'язані з ракетно-ядерною проблемою Північної Кореї і посиленням протистояння США – Китай, важко оцінити роль Японії у врегулюванні корейської проблеми.

Північнокорейський учений Кім Хак Дюн у виданні «Політика об'єднання Кореї» пише, що вирішення питання об'єднання Кореї знаходиться в залежності від політичного курсу Японії. На його думку, мирне співіснування двох частин Кореї, запобігає поверненню можливого конфлікту на півострові, який незворотно втягнув би в себе і Японію, відповідає інтересам Японії. Курс Токіо – це статус-кво на Корейському півострові і забезпечення безпеки. Японія не вірить в можливість об'єднання в найближчому майбутньому, тому прагне підтримати мир між Північчю і Півднем. При цьому Японія виступає за перебування американської армії в Кореї, щоб запобігати переозброєнню останньої³.

Протягом останньої чверті XIX століття Японію стримували Китай і Росія, при цьому всі три держави прагнули встановити контроль над Кореєю, що дозволяло системі субрегіональних відносин зберігати баланс. На початку XX ст. геополітична

рівновага була порушена російсько-японською і китайсько-японською війнами, результат яких дозволив Японії в 1910 році анексувати Корею і позбавити її незалежності.

Колоніальне панування Японії тривало до 1945 року і залишило багато негативних наслідків у відносинах двох країн. Президент Ро Му Хен в своєму зверненні з нагоди вісімдесятої річниці Першоберезневого Руху за незалежність сказав: «У цьому році ми святкуємо 40-річчя встановлення дипломатичних відносин між Кореєю та Японією. З одного боку, відкриття документів, пов'язаних з угодою про відновлення дипломатичних відносин підняло знову старі невирішені проблеми, які ще належить вирішувати, і це знову загострило ситуацію. З іншого боку, було досягнуто значного прогресу в корейсько-японських відносинах з юридичної і політичної точки зору»⁴. У 1995 році прем'єр-міністр Японії виступив із засудженням минулого і приніс офіційні вибачення, а в 1998 році президент Кореї Кім Де Джун і прем'єр-міністр Японії проголосили початок нового корейсько-японського партнерства.

Знаменним є те, що зближення Японії і Китаю викликало помітні зміни в японській позиції по корейській проблемі. Японія переглянула свій курс відносно Північної Кореї як союзника Китаю. Проте, формула «Сенкан бунрі», тобто відділення економіки від політики, навряд чи буде застосована до двох частин Кореї так само, як вона функціонує по Пекіну і Тайбею. Японія, швидше за все, зробить акцент на збереженні статусу-кво шляхом дипломатії рівної віддаленості, заснованої на визнанні двох Кореї.

Історично Японія завжди прагнула до контролю над Кореєю, але сьогодні її мета – зберегти Корейський півострів нейтральним, оскільки інакше це може загрожувати безпеці країни. Таким чином, завданням Японії є підтримка стану миру в Кореї, щоб уникнути ризику відновлення конфлікту і безпосереднього залучення в нього самої Японії. При цьому Японія не хоче перемоги комуністів, оскільки в цьому випадку треба було б переглянути свої позиції у військових справах: «Японія, безумовно, вважає за краще об'єднання не комуністичної Кореї, але за умови відсутності ризику конфлікту або наростання російсько-китайських контрзаходів»⁵.

Американський вчений Чо Сунсан ще в шістдесятих роках ХХ століття писав: «Очевидною метою японського уряду є перетворення Південної Кореї у надійну буферну зону між комуністичним світом і Японією. Японія прагне включити Південну Корею у спільну зону оборони, а також в зону економічного співробітництва. Японські офіційні особи висунули припущення про створення єдиної сфери промислового розвитку, куди входили б південно-східна частина Кореї і південно-західна частина Японії»⁶.

Токіо в дев'яностих роках, не описуючи свою особливу роль у процесі вирішення проблеми корейського півострова, продемонструвало покроковий ретельний підхід. Південнокорейський науковець Мо Чон Рун на міжнародній конференції у Вашингтоні в грудні 1996 року заявив: «Токіо має потенціал впливу на ситуацію на Корейському півострові не тільки в області економіки, але і в сфері безпеки. Японія, вибравши позицію низького рівня участі, на відміну від інших держав, пов'язаних з корейською проблемою, і зробила ставку на збереження стабільності на півострові, утримуючись від будь-яких ініціатив»⁷.

З висловлювань американських і південнокорейських політологів можна зробити висновок про нинішній зовнішньополітичний курс Токіо на Корейському півострові – перетворити країну в надійну буферну зону, включити Південну Корею в загальну зону оборони, а також в зону економічного співробітництва. Але справжніх стратегічних задумів Японія не розкриває. Викликає великі сумніви теза про те, що

Японія хотіла б бачити Корею об'єднаною не комуністичною країною, оскільки сьогодні існують достатньо гострі економічні протиріччя між Токіо і Сеулом.

Ще у сімдесятих роках минулого століття, незважаючи на офіційну заяву, що підтверджувала намір підтримувати тісні економічні та політичні зв'язки з Південною Кореєю, Японія дотримувалася більш гнучкої та м'якою лінії стосовно Північної Кореї.

І в наступні роки розбіжності між Токіо і Сеулом відзначалися не тільки в сфері економічної, але і в політичній. Звичайно, Японія ніколи відкрито не заявляла, що бажає закріплення розколу Корейського півострова, оскільки такий стан Корейського півострова відповідає національним інтересам Японії.

Очевидно, що Токіо зацікавлений в стабілізації ситуації на Корейському півострові і в продовженні мирних переговорів, в тому числі і шестисторонніх, так як в цьому Японія бачить ріст шансів до встановлення кінцевого миру в Кореї і забезпечення безпеки самої Японії. Японія бачить себе політичною державою ХХІ століття, налагоджує свої відносини з Північною Кореєю і прагне до встановлення дипломатичних відносин, чим у зовнішньополітичному плані остаточно вирішує післявоєнні питання і забезпечує собі стратегічну базу на території Північної Кореї, необхідну для просування на азійський континент, Сибір.

Японська політика щодо Півночі вписується в загальну систему спільних дій між США, Республікою Корея, Японією і гармонійно поєднується з зусиллями Півночі і Півдня, Півночі і США по налагодженню відносин в короткостроковому плані. Але в середньо – і довгостроковому планах Японія має намір посилити свій вплив не тільки на півострові, але і в Північно-Східній Азії в цілому, спрямувати зусилля на розвиток східного узбережжя, на вихід до континенту.

Вже більше ста років США проводять в ПСА політику в тісному співробітництві з Японією. В цьому плані США продовжують сприяти посиленню впливу Японії на Корейському півострові. Вони проявляють найбільш доброзичливе ставлення до Японії серед усіх чотирьох активних гравців простору ПСА.

Дискримінація з боку США по відношенню до Кореї достатньо помітна. Наприклад, в середині 1970-х років США зірвали план самооборони президента Пак Чжон Хі, який передбачав розробку ядерної і ракетної зброї, а в 1991 році відмовили в самостійній переробці ядерних відходів. У той же час США ще в 1950-ті роки надали Японії не тільки право переробки ядерних відходів, а й право володіти збагаченим ураном, достатньому для виробництва сотні ядерних боеголовки. Якщо адміністрація Клінтона докладала зусиль для нормалізації відносин з Китаєм, щоб призупинити гонку озброєння між Китаєм і Японією з метою встановлення балансу сил в ПСА, то адміністрація Буша в своїй політиці до ПСА висувала на перший план Японію.

США спонукають Японію до участі в системі протиракетної оборони, до посилення самооборони Японії, що не може не турбувати Китай і Корею. Зокрема, після подій 11 вересня Японія направила в Індійський океан конвойні кораблі, тральщики, транспортні кораблі, що підпорядковуються Національним морським силам самооборони. Японія також направила військові загони в Ірак. Японські офіційні кола не тільки відкрито наполягають на праві на самооборону, але і демонструють своє прагнення до нарощування військової і політичної сили. США заявляють про готовність нести відповідальність за регіональну безпеку спільно з Японією, що не може не турбувати.

Успішний запуск міжконтинентальної ракети Північною Кореєю, ядерні випробування, вторгнення північнокорейського судна в територіальні води, ядерна

криза – все це дає підставу для зміцнення сил самооборони Японії і підштовхує японські консервативні сили до переозброєння під приводом стримування Півночі. Японія під гаслом протистояння можливим провокаціям з боку Півночі посилила лазерні функції системи оповіщення, запустила військово-розвідувальний супутник власного виробництва, збільшила військові витрати, направила військовий корабель і загони самооборони за кордон, прийняла відповідні закони щодо надзвичайних обставин, вивчає можливість приєднання до плану протиракетної оборони, планує підвищення якості морських сил тощо.

Політика щодо Північної Кореї стала предметом угоди між трьома країнами – Республікою Корея, Японією і США. Крім того, між Японією і Республікою Корея налагоджено військовий обмін і співробітництво, а в разі можливих конфліктів між ними США можуть зіграти вирішальну роль і завчасно усунути причини розбіжності.

Корейський народ стурбований з приводу політики США в ПСА з орієнтацією на підтримку Японії. США не тільки не стримують переозброєння Японії, але і активно залучають її в програму розробки протиракетної оборони, заохочують розширення ролі сили самооборони. Японія ж під приводом ядерної проблеми і випробування ракети КНДР погодилася (за підтримки США) взяти участь не тільки в загальному проектуванні, а й в розробці та заміщенні системи протиракетної оборони. Японія направила в води Східного моря свій військовий корабель і стежить за діями Північної Кореї, причому недвозначно заявляє, що може вжити заходів при запуску Північнокорейської ракети. Такі дії не тільки розпалюють обстановку навколо півострова, але і створюють небезпеку збройного конфлікту.

На думку корейських дослідників, для вирішення конфліктної ситуації, яка склалася між Республікою Корея та Японією, Сіндзо Абе, прем'єр-міністр Японії, повинен офіційно заявити, що всі угоди і обіцянки, які були раніше, Японія повинна визнати⁸. Безумовно, як уже зазначалося, головною причиною є трактування історичних подій, та в ситуації, що склалася, навряд чи вдасться відразу звузити всі наявні проблеми у тлумаченні історичних факторів.

Потрібен тривалий час, щоб згладити всі «гострі кути» в розумінні історичних подій, але не можна сьогодні відходити від вже досягнутих угод по тлумаченню історичних фактів. Ніхто не вимагає від Сіндзо Абе нових тлумачень. Необхідно стартувати від вже досягнутих за довгі роки угод, так як вони є офіційними заявами японського уряду і зобов'язанням перед світовою спільнотою.

У своїх виступах Сіндзо Абе в 2015 році заявив, що Японія шанує історичні уроки і докладе усіх зусиль для досягнення миру на всій Землі. Пора вже, напевно, свою обіцянку повернути в практичну площину. Також необхідно підкреслити, що і уряду Республіки Корея теж слід не загострювати увагу на таких питаннях, як компенсація і вибачення від японського уряду щодо жінок, що потрапили в сексуальне рабство. Японія запитує, до яких пір вони повинні приносити вибачення за минулі історичні події? Однак ясно, що конфлікти між Республікою Корея і Японією жодної зі сторін не приносить вигоди і лише погіршують становище в Північно-Східній Азії. Слід закріпити мирний стан Корейського півострова шляхом проведення денуклеаризації, стабілізації відносин між Республікою Корея і КНДР, КНДР і США.

Сьогодні реальна політична обстановка на Корейському півострові така, що будь-який прогрес у вирішенні корейської проблеми, включаючи процес денуклеаризації, можливий лише шляхом спільної розробки компромісів, що ведуть до встановлення балансу інтересів усіх держав залучених у корейську проблему, в тому числі і Японії.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- ¹ Гришкін В. О., Хегай Є.О. Особливості інноваційного розвитку Південної Кореї. Молодий вчений. 2018. № 10 (2). С. 757.
- ² Там само. С. 758.
- ³ Кан Ден Сік. Внесок великих держав у вирішення проблеми об'єднання Кореї. *Українська орієнталістика: міждисциплінарний сходознавчий збірник наукових праць викладачів та студентів Інституту східних мов Київського національного лінгвістичного університету*. 2006. Вип. 1. С. 116.
- ⁴ Там само. С. 117.
- ⁵ Ким Хак Джун. Внешние и внутренние причины раскола Кореи : сб. ст. по международной политике. 1987. № 27. Вып. 1. С. 4–5.
- ⁶ Там само. С. 6.
- ⁷ Там само. С. 7.
- ⁸ Cho Soon Sung. Korea: World Politics 1945 – 1950. P.173-174.

REFERENCES:

- ¹ Hryshkin V. O., Khehai Ye.O. Osoblyvosti innovatsiinoho rozvytku Pivdennoi Korei. Molodyi vchenyi. 2018. № 10 (2). S. 757.
- ² Tam samo. S. 758.
- ³ Kan Den Sik. Vnesok velykykh derzhav u vyrishennia problemy obiednannia Korei. *Ukrainska oriientalistyka: mizhdystsyplinarnyi skhodoznavchyi zbirnyk naukovykh prats vykladachiv ta studentiv Instytutu skhidnykh mov Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu*. 2006. Vyp. 1. S. 116.
- ⁴ Tam samo. S. 117.
- ⁵ Кум Khak Dzhun. Vneshnye y vnutrennye prychyny rackola Korey : sb. ct. po mezhdunarodnoi polytyke. 1987. № 27. Вып. 1. С. 4–5.
- ⁶ Tam samo. S. 6.
- ⁷ Tam samo. S. 7.
- ⁸ Cho Soon Sung. Korea: World Politics 1945 – 1950. P.173-174.